

Oponentský posudek diplomové práce

SOGEL, David: Česká šlechta v první třetině 20. století, diplomová práce, Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK, Praha 2022, 113 stran.

Předmětem zájmu diplomové práce Davida Sogela je šlechta v Československu v první třetině 20. století, zejména proměna její společenské role, mentality a strategií v důsledku sociálních a politických změn po roce 1918. Jako modelový příklad D. Sogel zvolil šlechtické rody Auerspergů, Buquoyů, Czerninů, Metternich-Winneburgů a Schaumburg-Lippe. Autorem deklarovaným cílem práce je pak „zachytit z co nejvíce perspektiv obraz šlechtice I. třetiny 20. století, a to z pohledu politického, ekonomického, sociálního, kulturního a symbolického“ (str. 11). Jedná se o dobře zvolené, aktuální a čtenářsky atraktivní téma, které je v české historiografii reflektováno teprve v poslední době.

Práce se vyznačuje promyšlenou koncepcí a má logickou strukturu. Členěna je do celkem sedmi kapitol. V první kapitole (*Témata a kontexty práce*) David Sogel stručně shrnuje výsledky dosavadního historického poznání a dokládá své obeznámení s relevantní domácí i zahraniční sekundární literaturou. K autorově pozornosti bych doporučila publikaci Kristýny Kaucké *Taková tlačenička na jednom dvorečku! aneb První pozemková reforma na velkostatech Křivoklát, Plasy a Radnice (1918–1938)* z roku 2018, zejména pak pasáže týkající se velkostatku Plasy a rodu Metternich-Winneburgů. V navazující druhé kapitole (*Prameny a použitá terminologie*) autor představuje zkoumané prameny a užívané pojmosloví. Jako metodologické východisko práce slouží koncepty Pierra Bourdieu (habitus, sociální pole, kapitál, státní šlechta) a Fernanda Braudela (dlouhé trvání); vhodnost jejich aplikování David Sogel přesvědčivě zdůvodňuje ve třetí kapitole (*Metodologické přístupy*). Navazující čtvrtá kapitola (*Šlechta v průběhu staletí optikou longue durée*) představuje autorovy úvahy o možnostech využití konceptu dlouhého trvání při studiu šlechty po roce 1918.

Jádro diplomové práce tvoří pátá, šestá a sedmá kapitola, v nichž se David Sogel zaměřuje na jednotlivá pole působnosti šlechty. V kapitole *Šlechta a její politické pole – ztráta „Světů včerejška“* autor sleduje, jak se po vzniku Československa proměňovalo politické pole zkoumaných šlechtických rodin. Na základě sekundární literatury, tisku, a především analýzy archivních pramenů dokládá přetrvávání těsných vazeb členů těchto rodů na bývalou panovnickou dynastii, ilustruje vývoj jejich vztahu k nově vytvořenému československému státu i příčiny ústupu z politických pozic. V šesté a nejrozsáhlejší kapitole (*Ekonomické pole šlechty a první pozemková reforma*) autor popisuje proměnu ekonomického pole šlechty ve sledovaném období. Zkoumá, jak se jednotliví aristokraté vyrovnávali s realitou pozemkové reformy a dokládá rozličné strategie, prostřednictvím nichž se pokoušeli provedení reformy bránit. Závěrečná kapitola (*Sociální pole a kulturní kapitál šlechty*) mapuje rozsah sociálních kontaktů vybraných šlechticů, především otázku mezišlechtických vazeb a přetrvávající kontinuitu v oblasti dobročinných aktivit.

Výzkumné otázky jsou jasně a vhodně formulovány. Jako výraznou přednost vnímám skutečnost, že David Sogel založil svou práci nejen na domácí a zahraniční sekundární literatuře, ale především na rozsáhlém archivním výzkumu. Práce se opírá o bohatý pramenný materiál pocházející jak ze šlechtických rodových archivů, tak z fondů správy velkostatků a archivů institucí sdružujících šlechtice (zejména Svaz československých velkostatkářů). Na základě analýzy pramenů osobní povahy, úředních písemností i tisku autor dochází k přesvědčivým závěrům. Pokud jde o užívanou terminologii, chtěla bych však upozornit, že nejvyšší vrstva šlechty se neoznačuje jako *nobilita* (str. 15), ale aristokracie. Pojem *nobilita* je

možné užít jako synonymum pro šlechtu v nejširším slova smyslu, případně se jedná o označení nižšího patra tzv. druhé společnosti.

Slabinou předložené práce je její jazyková úroveň. Text obsahuje značné množství gramatických a stylistických prohrěšků a překlepů – zde uvádím jejich výčet pouze na prvních pěti stranách textu (str. 9–13):

str. 9: „(...) *jedny z prvních kroků nové československé vlády vedly ke zbavení titulů šlechty a ke snaze zbavit je také jejich majetků (...)*“ Správně **ji**, jejich.

str. 10: „*Konkrétně by v této části měly být nastíněny hlavní proudy výzkumu nobility (...)*“ Správně hlavní proudy výzkumu nobility.

str. 10: „*Cílem jeho užití má být zodpovězení na otázku (...)*“ Správně zodpovědět otázku, odpovědět na otázku, zodpovězení otázky, stejná chyba se opakuje též na str. 11.

str. 10: „*Empirická část této práce je rozdělena podle jednotlivých polí, které definoval Pierre Bourdieu.*“ Správně která definoval.

str. 11: „(...) *zda je možné nalézt nějaké kolektivní strategie šlechty při obraně jejich hospodářství před probíhající pozemkovou reformou (...)*“ Správně jejich, pozemkovou reformou.

str. 11: „(...) *kteřé mají vztah k jednomu či více šlechtickým rodům (...)*“ Správně rodům.

str. 12: „(...) *snaží rozšířit povědomí jak o jednotlivých objektech ve státní správě, tak o jejich vlastnicích (...)*“ Správně jejich.

str. 12: „(...) *případně díla Zámek Bučovice a Zámek Vizovice, které na základě zkoumaných archivních materiálů a fotografií popisují (...)*“ Správně která.

str. 13: „(...) *mapuje českou šlechtu ve spojení s otázkou jejich národnosti (...)*“ Správně její národnosti.

str. 13, pozn. 6: „*Kniha ilustruje (...) různé rodinné strategie, který tento rod (...) volil.*“ Správně které. Dále „(...) *skrze které se šlechticové a šlechtičny prezentovaly*“ Správně prezentovali.

Tyto a další nedostatky zbytečně snižují celkovou úroveň hodnoceného textu a na čtenáře působí poněkud rušivě, což je v případě předložené práce nepochybně škoda. Výhrady mám rovněž k formální stránce práce, především ke způsobu citování. Zde uvádím pouze některé příklady:

str. 12, pozn. 1: PAVELEC, Petr, Martin GAŽI a Milena HAJNÁ. *Ve znamení Merkura: šlechta českých zemí v evropské diplomacii*. České Budějovice: Národní památkový ústav, 2020, 823 stran. ISBN 978-80-87890-31-8.

str. 12, pozn. 2 a 3: Místo vydání „*V Kroměříži*“ a „*Kroměříž*“

str. 15, pozn. 12: První vydání publikace je zde zaznamenáno hned trojím způsobem: 1. vyd., vydání první, vyd. 1. První vydání navíc není nutné uvádět, pokud neexistuje druhé vydání.

str. 19, pozn. 13: BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998., str. 8. Tento způsob zápisu se opakuje též na dalších místech.

str. 21: „*trvalých, přenositelných dispozic, strukturovaných struktur mající sklon fungovat jako strukturující struktury... objektivně regulovaných... aniž by však byl produktem podřízenosti pravidlům, může být kolektivně organizovaný, aniž by byl produktem*

organizačního úsilí nějakého dirigenta.“ Vynechání citovaného textu se označuje třemi tečkami v uvozovkách (...)

str. 21, pozn. 12: Pokud je do uvozeného textu („“) nutné vložit další uvozovky, je potřeba zvolit jiný typ (,‘)

str. 60, pozn. 208: Zde autor poznámku opomněl dokončit.

Až systematicky nedůsledný je David Sogel v uvádění nakladatelství a ISBN – některé odkazy tyto údaje obsahují, jiné nikoli. Bylo by vhodné sjednotit také podobu zápisu jednotlivých dekád (např. na str. 53 – dvacátá léta versus 20. a 30. léta). Za některými poznámkami pod čarou autor píše tečku, za jinými nikoli.

Přes výše uvedené výtky konstatuji, že diplomová práce Davida Sogela splňuje nároky kladené na tento typ kvalifikační práce. Považuji ji za zdařilý příspěvek k dějinám šlechtických elit v období po roce 1918 a doporučuji ji k obhajobě.

Navrhované hodnocení: velmi dobře

V Praze dne 24. ledna 2022

PhDr. Michaela Žáková, Ph.D.